

Sytuacja Romów we Francji w świetle nowej ustawy dotyczącej imigracji, integracji i narodowości

1. Wprowadzenie

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie potencjalnego wpływu ustawy o imigracji, integracji oraz narodowości¹ na sytuację Romów przebywających na terytorium Francji. Wzmiankowany akt prawny został przyjęty 11 maja 2011 r., a wszedł w życie 16 czerwca 2011 r. Projektodawcą był Eric Besson,² który przedstawił go Zgromadzeniu Narodowemu 31 marca 2010 r. Jest to już siódmy, licząc od 2002 r., akt prawny zmieniający przepisy dotyczące imigrantów. Ustawa wprowadza zmiany do aktualnie obowiązujących *Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile* (Kodeks wjazdu i pobytu cudzoziemców oraz prawa do azylu) i *Code Civil* (Kodeks cywilny).

Od samego początku ustawa budziła liczne kontrowersje z uwagi na wyraźne zaostrzenie polityki imigracyjnej Francji. Tendencja ta widoczna jest również w innych aktach prawnych, jak na przykład w ustawie z 2006 r., wprowadzającej pojęcie tzw. selektywnej imigracji, czyli uprawnienia państwa przyjmującego do wyboru osób, które chce przyjąć na swoim terytorium. W dalszej perspektywie prowadzić to ma do drenażu mózgow, czyli migracji wysoko wykwalifikowanych pracowników, co korzystnie wpłynie na efektywność gospodarki, kultury, sportu itd. Jednocześnie zamyka się możliwość osiedlenia osobom, dla których główną motywacją do zmiany miejsca pobytu jest system socjalny państwa. Terminem „imigracji selektywnej” posługiwał się często Nicolas Sarkozy podczas kampanii wyborczej w 2007 r., ale upowszechnia się on również w innych krajach europejskich, zwłaszcza wielokulturowych, jak Holandia czy Niemcy. Realizuje ją też Unia Europejska pod postacią tzw. niebieskiej karty europejskiej.

---

¹ LOI n° 2011-672 du 16 juin 2011 relative à l'immigration, à l'intégration et à la nationalité.

² Eric Besson - francuski polityk, minister imigracji, integracji, tożsamości narodowej i solidarnego rozwoju w rządzie François Fillona, od stycznia 2009 r. do listopada 2010 r. W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że istnieje inna ustawa zwana „ustawą Bessona”, przewidująca ulgi podatkowe dla osób nabywających nieruchomości; niniejszy tekst jej nie dotyczy.

2. Sytuacja Romów we Francji

Romowie stanowią najliczniejszą mniejszość etniczną we współczesnej Europie. Według szacunków instytucji unijnych na terytorium państw członkowskich, państw kandydujących oraz państw, które są przyszłymi kandydatami do członkostwa w Unii, a znajdujących się na obszarze Bałkanów, przebywa ich ok. 10- 12 mln.³ Główne skupiska romskie zlokalizowane są na terytorium Rumunii oraz Bułgarii (ok. 3 mln w każdym z tych państw), Hiszpanii (ok. 800 tysięcy), Słowacji, Węgier oraz Republiki Czeskiej (ok. 500 tysięcy w każdym z tych państw). Dane dotyczące ich liczebności w Polsce wahają się od ok. 13⁴ do aż 35 tysięcy⁵. Szacuje się, że spośród 350 tysięcy do 500 tysięcy Romów przebywających we Francji większość posiada obywatelstwo francuskie.⁶ Nie jest możliwe określenie ich rzeczywistej liczby w Europie, ponieważ wielu nie posiada dokumentów tożsamości ani nawet aktów urodzenia.

Pierwsze wydalenia Romów z Francji miały miejsce już w 2006 r. Wtedy to doszło do likwidacji należących do nich obozów m.in. w Marsylii, Lyonie czy Nantes. Powroty imigrantów do kraju pochodzenia w powszechnej nomenklaturze nazywano „dobrowolnymi”. Jednak w rzeczywistości wywieranie silnej presji psychicznej sprawiło, że zainteresowane osoby nawet nie próbowały dochodzić swoich praw.⁷ Wydarzenia, podobne do tych z lipca 2010 r., choć na znacznie mniejszą skalę, miały więc miejsce już wcześniej, jednak w 2010 r. doszło do wydalenia osób posiadających obywatelstwo unijne. Co interesujące, otrzymały one pomoc finansową. Cała operacja przeprowadzona została w atmosferze wątpliwości wynikających z braku wystarczających przesłanek, usprawiedliwiających takie działanie. Nie jest też pewne, czy zostały spełnione wymogi indywidualnego zbadania każdej sprawy oraz czy zastosowanie ostatecznego środka, jakim jest wydalenie, było proporcjonalne do zaistniałego stanu faktycznego. Jak podnoszą

³ *Komunikat prasowy: Romowie w Unii Europejskiej: pytania i odpowiedzi*, [online] <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/10/383&format=HTML&age-d=1&language=FR&guiLanguage=fr>, [dostęp 28 marca 2011 r.]; *Co oznacza słowo: Romowie, Cyganie i Ludzie w podróży?* Slat.fr [dostęp online], <http://www.slate.fr/story/25519/que-veulent-dire-les-mots-roms-tsiganes-et-gens-du-voyage> [dostęp 10 września 2011].

⁴ Narodowy Spis Powszechny 2002 r., [online] http://www.stat.gov.pl/gus/8185_PLK_HTML.htm, [dostęp 28 marca 2011 r.].

⁵ Ethnologue – Języki Świata, Raport dla Polski, [online] http://www.ethnologue.com/show_country.asp?name=PL, [dostęp 28 marca 2011 r.].

⁶ *Co oznacza słowo ...*, *op.cit.*

⁷ *Etude et proposition sur la situation des Roms et des gens du voyage en France*, tekst przyjęty na Zgromadzeniu Plenarnym, Krajowa Komisja Konsultacyjna ds. Praw Człowieka, 7 lutego 2007, s. 19, [dostęp online] http://www.cncdh.fr/IMG/pdf/08.02.07_Etude_et_propositions_sur_la_situation_des_Roms_et_des_gens_du_voyage_en_France-2.pdf [dostęp 10 kwietnia 2011 r.].

przedstawiciele Human Rights Watch,⁸ decyzje o wydaleniu Romów z powodu zbyt dużego obciążenia dla systemu opieki społecznej nie miały charakteru rozstrzygnięć indywidualnych. Choć skierowane były do konkretnych osób, nie posiadały uzasadnienia, jakim byłyby dowody świadczące o rzeczywistym korzystaniu z takiej pomocy przez daną osobę.

2.1. Francuskie regulacje dotyczące cudzoziemców

Francja, z racji zarówno swojej historii, jak i położenia geograficznego, jest atrakcyjnym miejscem do osiedlania się dla imigrantów. Jej społeczeństwo nazywane jest wielonarodowym i wielokulturowym, gdyż współżycją w nim przedstawiciele różnych ras oraz religii. Tymczasem francuskie prawo nie rozróżnia żadnego rodzaju mniejszości narodowych, etnicznych ani językowych. Obywatele są równi wobec siebie oraz przed prawem.

Od lat 90. obserwuje się, że saldo migracji do Francji jest dwuipółkrotnie niższe od średniej europejskiej.⁹ W 2010 r., jak podaje Eurostat, ogólna liczba cudzoziemców wynosiła 3 769 016 osób.¹⁰ Francja plasuje się pod tym względem na piątym miejscu po Niemczech, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii i Włoszech.¹¹ Przy czym w większości państw członkowskich Unii Europejskiej wśród obcokrajowców dominują przedstawiciele tzw. „krajów trzecich”. W 2009 r. cudzoziemcy stanowili 5,8% całkowitej populacji Francji.¹² Pośród migrujących nad Sekwanę największy odsetek stanowią obywatele Turcji, Rumunii, Maroka oraz... Polski.

Zasady postępowania z cudzoziemcami na terytorium Francji określa Kodeks wjazdu i pobytu cudzoziemców oraz prawa do azylu (*Le Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile*,¹³ dalej: CESEDA). Reguluje on warunki wjazdu do Francji, tzw. strefy oczekiwania (*la zone d'attente*), uzyskania karty pobytu oraz zasady tzw. powrotu dobrowolnego czy też prawa do azylu. Zgodnie z CESEDA organem administracyjnym

---

⁸ *List otwarty do francuskich senatorów dotyczący projektu ustawy odnoszącej się do imigracji*, Human Rights Watch, [dostęp online] <http://www.hrw.org/en/news/2011/02/07/lettre-ouverte-aux-s-nateurs-fran-ais-sur-le-projet-de-loi-relatif-l-immigration> [dostęp : 1 kwietnia 2011 r.].

⁹ Eurostat 2004 r., [dostęp online] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CD-04-001-2/FR/KS-CD-04-001-2-FR.PDF#search=%22accroissement%20naturel%20site%3Aeurostat.ec.europa.eu%22, [dostęp 28 marca 2011 r.].

¹⁰ Eurostat 2011 r. [dostęp online] <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00157&plugin=1>, [dostęp 20 maja 2011 r.].

¹¹ *Statistics in focus, 45/2010, Population and social conditions*, Eurostat, autor: Katya Vasileva, [online] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-10-045/EN/KS-SF-10-045-EN.PDF, [dostęp 28 marca 2011 r.].

¹² 3,8% pochodziło spoza Unii, a zaledwie 2% z państw członkowskich.

¹³ CESEDA – Kodeks wjazdu i pobytu cudzoziemców oraz prawa do azylu.

kompetentnym do wydania decyzji o wydaleniu cudzoziemca jest prefekt departamentu, a w Paryżu prefekt policji¹⁴ (stosuje się je wobec osób przebywających ponad 3 miesiące na terytorium Francji). Szczególnie ważną kwestią jest regulacja prawna tzw. strefy oczekiwania, którą zawiera tytuł II CESEDA. Decyzja o przekazaniu cudzoziemca do strefy musi być należycie uzasadniona na piśmie. Administracja zapewnia bezpłatne tłumaczenie każdemu, kto nie zna języka francuskiego, ale jedynie w sprawie dotyczącej nieprzyjęcia go do kraju lub wydalenia. We wszystkich pozostałych przypadkach cudzoziemiec jest obciążony kosztami.

O przedłużeniu pobytu w strefie oczekiwania decyduje sędzia ds. wolności i zatrzymania (*le juge des libertés et de la détention*). Orzeka on na podstawie wniosku organów administracyjnych, a stronom przysługuje środek odwoławczy od jego zarządzenia. W myśl artykułu R552-10 CESEDA jest ono wydawane bez zbędnej zwłoki. Przekazywane jest ustnie stronom obecnym na rozprawie, a stronom nieobecnym udziela się tych samych informacji, włącznie z dotyczącymi warunków oraz terminu wniesienia apelacji. Strefa oczekiwania może być wizytowana zarówno przez Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców, jego przedstawiciela, jak i przez przedstawicieli organizacji mających w swoich celach statutowych obronę praw człowieka. Wizytującym wystawia się imienne legitymacje wstępu na określony czas.

Doniosłe skutki wynikają z dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie prawa obywateli Unii Europejskiej i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich. Znajduje ona zastosowanie w sytuacji Romów niebędących obywatelami Francji, a przebywających na jej terytorium. Dyrektywa ta zastąpiła dziewięć poprzednich regulujących tę problematykę. Jej transpozycja nastąpiła do Kodeksu wjazdu i pobytu cudzoziemców oraz prawa do azylu. Artykuły L. 121-4 i L. 121-1 CESEDA przewidują, że osoby nie spełniające już warunków zawartych w artykule L. 121-1 (praca, wystarczające środki utrzymania) mogą zostać wydalone. W artykule L. 121-4 przyznaje się uprawnienie do wydalenia osób przebywających ponad 3 miesiące na terytorium państwa przyjmującego, jeżeli ich obecność stanowi zagrożenie dla porządku publicznego. Artykuł L. 511-1 dopuszcza zastosowanie identycznej sankcji wobec cudzoziemca przebywającego krócej niż 3 miesiące, jeżeli jego zachowanie zagraża bezpieczeństwu państwa. Sformułowania: „zachowanie cudzoziemca”, oraz „wydalenie związane z tym zachowaniem jako stwarzającym zagrożenie dla porządku publicznego”, zawarte w Kodeksie, są zgodne z dyrektywą mówiącą o zachowaniu konkretnej jednostki. Nie jest możliwe wydalenie grupy cudzoziemców z powodu zagrożenia dla porządku publicznego.

---

¹⁴ Artykuł R. 512-1-1 CESEDA.

Wydalenie każdego z nich musi nastąpić wskutek indywidualnej decyzji po rozpatrzeniu konkretnej sprawy. Również sformułowanie: „zagrożenie dla porządku publicznego” jest zgodne z przepisami dyrektywy. Aby zakwalifikować zachowanie jako naruszenie musi być ono realne, aktualne oraz wystarczająco poważne. Trybunał Sprawiedliwości UE wskazuje, że chodzi tutaj o zagrożenie mające wpływ na podstawowy interes społeczeństwa. Takim też rozumowaniem kierował się Trybunał Apelacyjny w Wersalu, który w orzeczeniu z 15 lipca 2009 r.,¹⁵ stwierdził, że nielegalne zajmowanie terenu nie może stanowić jedynej przesłanki uzasadniającej wydalenie. Znamienne, że wcześniejsze decyzje często opierały się wyłącznie na niej. Jeżeli przepisy prawa wewnętrznego nie dokonują pełnej transpozycji dyrektywy, sędzia zapewnia jej właściwe zastosowanie. Jako przykład może posłużyć wyrok unieważniający decyzję o wydaleniu, który wydał Sąd Administracyjny z Lille dnia 30 sierpnia 2010 r. w zgodności z orzecznictwem Trybunału Apelacyjnego z Wersalu.¹⁶

W tym miejscu należałoby zasygnalizować istnienie instytucji powrotu dobrowolnego oraz powrotu humanitarnego. Przyjmuje się, że powrót dobrowolny odnosi się do cudzoziemców, którzy dostali nakaz opuszczenia terytorium francuskiego (O.Q.T.F.),¹⁷ wezwanie do opuszczenia terytorium (I.Q.T.)¹⁸ lub nakaz deportacji.¹⁹ W ramach tej instytucji możliwe jest przyznanie również pomocy publicznej.²⁰ Powrotu dobrowolnego nie stosuje się w stosunku do obywateli unijnych, osób przebywających w areszcie oraz tych, którzy skorzystali już z programu pomocy w powrocie.

Wydalenia Romów realizowane były jako instytucja powrotów humanitarnych. Znajduje ona zastosowanie zarówno do obywateli państw trzecich, jak i do obywateli unijnych. Chodzi tutaj o osoby nie podlegające wydaleniu, ale, z uwagi na ich niepewną sytuację we Francji, chcące powrócić do ojczyzny. Z pomocy tej nie mogą skorzystać ci, wobec których zastosowano środki administracyjne lub sądowe w postaci wydalenia. Dla osób, które będą chciały powrócić do swojego kraju korzystając z instytucji powrotu humanitarnego przewidziane jest wsparcie finansowe. Kwota oferowana w ramach pomocy jest bardzo atrakcyjna (jednakże niższa niż w wypadku skorzystaniu z powrotu

---

¹⁵ Nr 09VE01053.

¹⁶ Projekt ustawy finansowej na rok 2011: Bezpieczeństwo – imigracja, azyl i integracja, [dostęp online] <http://www.senat.fr/rap/a10-116-110/a10-116-11020.html> [dostęp 21 października 2011].

¹⁷ Administracyjny środek wydalenia cudzoziemca, przewidziany przez artykuł L. 511-1 CESEDA.

¹⁸ Decyzja prefekta lub zastępcy prefekta, towarzyszy jej odmowa przyznania karty pobytu, cudzoziemiec ma miesiąc na opuszczenie Francji, decyzja jest zaskarżalna.

¹⁹ Administracyjny środek wydalenia osób przebywających nielegalnie, każda z osób, wobec której zastosowano ten środek znajduje się w Kartotece Osób Poszukiwanych (FPR).

²⁰ Artykuł D. 331-4 CESEDA.

2.3 Status Romów we Francji – podział na trzy grupy

Ustawa nr 2000-614 z 5 lipca 2000 r. (znowelizowana w 2003 r. oraz 2007 r.) zobowiązała władze lokalne do utworzenia specjalnych miejsc zatrzymywania się dla *gens du voyage* (również dla Romów). Stanowiło to podstawę do otrzymania przez wspólnotę prawa do opieki społecznej, zdrowotnej oraz do edukacji. Tymczasem ustawa²⁸ zastrzyła sankcje za nielegalne zajmowanie terenów przez Romów oraz tzw. ludzi w podróży.²⁹ Na nierówne traktowanie Romów uwagę zwróciła Europejska Komisja przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji. Zarzuciła ona Francji stosowanie wobec Romów bardziej rygorystycznych sankcji niż zawarte w powyżej przywołanej ustawie. Wskazała również na zbyt małą ilość miejsc, w których możliwe było zatrzymanie się. Także Europejskie Centrum Praw Romów w raporcie z 2005 r. wskazało na brak konsultacji z Romami (podczas gdy jest o nich mowa w tej ustawie) oraz doprowadzania do segregacji ludności, co może pociągać za sobą zachowania rasistowskie. Zarówno Europejska Komisja przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji jak i Europejskie Centrum Praw Romów domagały się od rządu francuskiego, aby zrobił więcej dla Romów pochodzących z Rumunii i innych krajów Europy Wschodniej.³⁰

Europejska Komisja przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji rekomendowała Francji podjęcie wszelkich działań zmierzających do rozwiązania problemów związanych z zakwaterowaniem, opieką zdrowotną czy edukacją. Raport sygnalizuje również zaniepokojenie ze strony organizacji pozarządowych spowodowane kwestią tzw. powrotów humanitarnych (w rzeczywistości nie można mówić o dobrowolności w przypadku powrotów do krajów macierzystych). Niektórzy Romowie wracają do swoich krajów wskutek wywarcia na nich presji. Komisja wskazała na bardzo trudną sytuację Romów pochodzących z krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Często zamieszkują w obozach na peryferiach miast lub w lokalach mieszkalnych o najniższym standardzie. Komisja przywołała również inne źródła potwierdzające występowanie aktów agresji wobec Romów. Przejawiają się one przymusowymi eksmisjami z użyciem siły, podczas których dochodzi do konfiskaty lub niszczenia prywatnego mienia. Rekomendowała przyjęcie długoterminowych programów pomocowych dla osób, które mają możliwość powrotu do Francji, oraz wzmocnienie wysiłków na rzecz poprawienia warunków życia Romów.

---

²⁸ La loi nr 2000-614 z 5 lipca 2000 r. odnosząca się do przyjęcia oraz siedlisk *gens du voyage*.

²⁹ Raport dotyczący Francji, Międzynarodowa Grupa Praw Mniejszości, [dostęp online] <http://www.minorityrights.org/?lid=1622>, [dostęp 12 sierpnia 2011 r.].

³⁰ *Co oznacza słowo, (...)*, op.cit.

Jednak przede wszystkim zwróciła uwagę na konieczność czuwania nad eksmisjami, by zapobiegać przypadkom użycia siły.³¹

Powszechną sytuacją jest utożsamianie Romów z grupą określoną ustawowo jako „ludzie w podróży” (*gens du voyage*). Ustawodawca francuski zalicza do wskazanej grupy osoby o zróżnicowanym pochodzeniu oraz sytuacji ekonomicznej i szacuje ich liczebność na ok. 400 tysięcy.³² Co ważne, w większości posiadają oni obywatelstwo francuskie (95%),³³ a sposób ich życia polega na przemieszczaniu się. Merowie miast powyżej 5 tysięcy mieszkańców zobowiązani są do zapewniania specjalnych miejsc pobytu dla „ludzi w podróży”. Niezasadne wydaje się zakwalifikowanie do tej grupy Romów, którzy prowadzą osiadły tryb życia, łączy ich wspólna kultura, tradycja i historia. Terminy „Romowie”, w znaczeniu stosowanym przez Unię Europejską,³⁴ lub „Cyganie”, nie są używane przez francuskie władze, ponieważ kwalifikują one ludność ze względu na jej pochodzenie etniczne. Jest to niezgodne z konstytucją, która w artykule 1 stanowi o niepodzielności Republiki oraz równości pomiędzy obywatelami bez względu na pochodzenie, rasę lub religię.³⁵

Możemy rozróżnić trzy grupy ludności romskiej przebywającej na terenie Francji: osoby posiadające obywatelstwo francuskie, obywatele innych państw członkowskich Unii oraz osoby pochodzące z państw trzecich. Romowie nie będący obywatelami francuskimi pochodzą głównie z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, zatem w większości przypadków posiadają obywatelstwo unijne, co umożliwia im m.in. legalne zatrudnienie. Natomiast pochodzący z państw takich jak Ukraina czy Białoruś nie posiadający pozwolenia na pracę, muszą ją wykonywać nielegalnie. Nie mogą też ubiegać się o status uchodźcy (nie spełniają przesłanek koniecznych, gdyż pochodzą z tzw. „krajów bezpiecznych”). Z uwagi na brak dokumentów legalizujących ich pobyt oraz pracę, w razie zatrzymania są wydalani do swojego kraju. Pochodzenie z państwa członkowskiego Unii też nie gwarantuje nieograniczonej możliwości zatrudnienia z powodu tzw. okresów przejściowych. Francuski rynek pracy pozostanie zamknięty dla obywateli Rumunii oraz Bułgarii na maksymalnie długi okres, tj. do końca 2013 r. (ograniczenie listy zawodów do 150).

³¹ Raport dotyczący Francji (4), opublikowany przez Europejską komisję przeciwko rasizmowi oraz nietolerancji, opublikowany 15 czerwca 2010 r., s. 34 - 36, [online] <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/country-by-country/france/FRA-CbC-IV-2010-016-FRE.pdf>, [dostęp 12 sierpnia 2011 r.].

³² Etude et proposition sur la situation des Roms, (...), op.cit.

³³ *Lellouche niepokoi się o rosnącą liczbę Romów we Francji*, „Observateur”, [dostęp online] <http://tempsreel.nouvelobs.com/actualite/societe/20100807.OBS8218/lellouche-s-inquiete-du-nombre-croissant-de-roms-en-france.html>, [dostęp 10 maja 2011 r.].

³⁴ Rom w języku hindi oznacza „człowieka” i odnosi się do grupy osób, które określają się jako Romowie, Cyganie, ludzie w podróży, Manush, Aszkali, Sinti itp.

³⁵ *Co oznacza słowo*, (...), op.cit.

2.4 Proces legislacyjny

Tok ustawodawczy tzw. ustawy Bessona przebiegał zgodnie z obowiązującym prawem tzn. odbyły się dwa czytania. Projekt ustawy trafił do Rady Konstytucyjnej, która orzekła co do zaskarżonych artykułów i ich zgodności z konstytucją, prawodawstwem unijnym oraz obowiązującym ustawami.³⁶ Za niezgodny został uznany jedynie art. 56 wprowadzający sankcję nieproporcjonalną do naruszenia prawa. Pozostałe zakwestionowane przepisy (m.in. art. 33 jako ustanawiający nierówny status Francuzów i cudzoziemców) zostały uznane za zgodne z przepisami ww. aktów.

Nie powstała żadna ustawa, która pod względem podmiotowym ograniczałaby swoje zastosowanie jedynie do Romów. Jednakże z uwagi na pewne sformułowania, zakres regulacji oraz kryminalizacji można wysunąć wnioski, że to właśnie Romowie mogą być ich adresatami. Należy przypomnieć, że głównym celem tzw. ustawy Bessona była transpozycja do prawa francuskiego trzech europejskich dyrektyw. Są to tzw. „dyrektywa powrotu”,³⁷ „europejska niebieska karta”³⁸ oraz „dyrektywa sankcji”³⁹. Ponadto ustawa dąży do:

- wzmocnienia polityki integracji,
- stworzenia nowych narzędzi promocji migracji zawodowej,
- walki z nielegalną imigracją poprzez zreformowanie między innymi procedur wydalania.

Nowa ustawa ma też na celu wzmocnienie walki z nielegalną imigracją zarówno na terenie kraju, jak i terytoriach zamorskich. Jak twierdzi Besson⁴⁰, polityka rządu wobec imigracji powinna być zrównoważona, słuszna oraz zamknięta. W uzasadnieniu do projektu ustawy prezentowanym przed Zgromadzeniem Narodowym jako jedno z najważniejszych jej zadań wskazano wzmocnienie polityki integracji, tożsamości narodowej

---

³⁶ Orzeczenie nr 2011-631 z 9 czerwca 2011 r., [dostęp online] <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/2011/2011-631-dc/decision-n-2011-631-dc-du-09-juin-2011.97377.html>, [dostęp 20 października 2011 r.].

³⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich.

³⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/50/WE z dnia 25 maja 2009 r. ustanawiająca warunki wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich dla celów zatrudnienia wysoko wykwalifikowanych pracowników.

³⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/52/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. przewidująca minimalne normy w odniesieniu do kar i środków stosowanych wobec pracodawców zatrudniających nielegalnie przebywających obywateli krajów trzecich.

⁴⁰ Uzasadnienie projektu tzw. ustawy Bessona przedstawione przed Zgromadzeniem Narodowym w dniu 31 marca 2010 r., [dostęp online] <http://www.assemblee-nationale.fr/13/projets/pl2400.asp>, [dostęp 1 kwietnia 2011 r.].

oraz solidarnego rozwoju. Zwiększenie działań integracyjnych ma nastąpić dzięki przedłużeniu zezwolenia na pobyt oraz wydawanie kart rezydenta przy uwzględnieniu wymogów poziomu asymilacji – rzetelności obywatelskiej, udziału w szkoleniach językowych i spotkaniach informacyjnych na temat życia we Francji. Powyższe działania są uznawane za wyraz szacunku wobec zasad i podstawowych wartości Republiki.

Ustawa przewidziała przyspieszony proces przyznawania obywatelstwa francuskiego tym cudzoziemcom, którzy całkowicie spełnili warunki asymilacji wyrażone w Kodeksie cywilnym. Dotyczy to między innymi osób, które:

- ukończyły trzyletnie studia wyższe i otrzymały dyplom wystawiony przez uniwersytet lub inny francuski ośrodek nauczania wyższego,
- ze względu na swoje zdolności/talenty wyświadczyły lub mogą wyświadczyć przysługi Francji,
- przedstawiają wyjątkowy przebieg integracji oceniany pod kątem działalności lub czynności wykonywanych w zakresie obywatelskim, naukowym, gospodarczym, kulturalnym lub sportowym.⁴¹

Zreformowano także instytucję powrotu dobrowolnego, bo wystąpienie przesłanki w postaci zagrożenia dla porządku publicznego nie jest konieczne w razie wydalenia jednostki. Tymczasem, w pewnych ściśle określonych przypadkach, m.in. zagrożenia dla porządku publicznego, możliwe jest orzekanie zakazu ponownego wjazdu na terytorium Francji na okres maksymalnie dwóch lat.

Osoba, wobec której orzeczono taki zakaz, jest informowana o wprowadzeniu zapisu do Systemu Informacji Schengen (SIS). Biorąc pod uwagę, że decyzja jednego z państw wobec danej osoby jest obowiązująca w innych państwach członkowskich, osoba ta ma zakaz wjazdu na terytorium całej Unii Europejskiej. Kolejną istotną zmianą jest wydłużenie czasu zatrzymania administracyjnego z 32 dni do 45 dni. Wniosek o wydłużenie okresu przebywania w ramach zatrzymania administracyjnego składa organ administracyjny, natomiast zarządzane jest ono przez sędziego ds. wolności i zatrzymania. Nie można zatem dopatrzeć się tutaj próby naruszenia przepisów prawa.

Francja wciąż pozostaje krajem, gdzie czas zatrzymania administracyjnego jest najkrótszy.⁴² Czas ten nie wydaje się nadmierny w stosunku do postanowień dyrektywy, która stanowi, że może on wynosić maksymalnie 6 miesięcy, dodatkowo do 12 miesięcy w przypadku wystąpienia problemów z dostarczeniem dokumentów z kraju pochodzenia. Do tej pory w proces deportacji było zaangażowanych dwóch sędziów. Sędzia administracyjny (sąd administracyjny), który orzekał co do legalności środków deportacji

---

⁴¹ Art. 21-18 francuskiego Kodeksu cywilnego.

⁴² Dla porównania okres ten wynosi 6 miesięcy w Holandii, 18 miesięcy w Niemczech oraz jest nieograniczony w Wielkiej Brytanii.

oraz sędzia ds. wolności i zatrzymania, który wypowiadał się na temat rzetelności procesu i dalszego zatrzymania. Ustawa zmienia zakres udziału sędziów w procedurze. Sędzia ds. wolności i zatrzymania decydował jako pierwszy. Aktualnie zajmuje się tym sędzia administracyjny, dlatego też zatrzymanie jest przedłużone do 5 dni. W przyszłości jednak sędzia ds. wolności i zatrzymania nie będzie mógł przedłużać decyzji w przypadku jej niezgodności z prawem. Ponadto ustawa dokonując transpozycji dyrektyw unijnych tworzy nową kartę pobytu na terytorium Francji – „europejską niebieską kartę”. Określa także czas na powrót dobrowolny w przypadku decyzji o opuszczeniu terytorium Francji – wynosi on 30 dni od chwili ogłoszenia decyzji o opuszczeniu terytorium. Jednakże, z uwagi na szczególne warunki, okres ten może być skrócony. Dzieje się tak m.in. w przypadku zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego. Celem nowej ustawy jest poprawienie skuteczności w walce z nielegalną imigracją poprzez reformę procedur i przebiegu wydalania cudzoziemców w przypadku stwierdzenia nielegalnego pobytu. Jak zauważa Besson, walka z nielegalną migracją jest konieczna dla kontroli przepływu migracyjnego.

Komentowana ustawa ma na celu również utworzenie narzędzi prawnych, które będą miały zastosowanie w przypadku nagłego napływu dużej liczby ludzi. Ponadto ustawa nadaje immunitet karny osobom dostarczającym pomoc humanitarną dla nielegalnych imigrantów. Jej zakres jest bardzo szeroki. Oznacza pomoc w sensie fizycznym oraz psychicznym (projekt posługuje się pojęciem „ocalenie” nielegalnego imigranta) i nie ogranicza się wyłącznie do aspektu ratowania życia.

Tak zwana dyrektywa powrotu⁴³ Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z 16 grudnia 2008 r. stanowi kolejny krok w stronę tworzenia unijnej polityki imigracyjnej, bowiem określa zasady wydalania nielegalnych imigrantów (proces ten powinien być dwuetapowy). Wskazuje ona na konieczność współpracy z państwami trzecimi dla stworzenia odpowiednich warunków do trwałych powrotów i uznaje tę praktykę za właściwą o tyle, o ile jest ona sprawiedliwa oraz zgodna z zasadą *non-refoulement*.⁴⁴ Odnosi się także do tzw. powrotów dobrowolnych oraz przymusowych, przy czym preferowane są te pierwsze. Co do zasady, czas na skorzystanie z tzw. powrotu dobrowolnego wynosi od 7 dni do 30 dni, jednakże, ze względu na szczególne okoliczności, może być wydłużony. Wszelkie środki przymusu stosowane wobec nielegalnie przebywających powinny być proporcjonalne. Zastosowanie środków detencyjnych należy ograniczyć pod względem

---

⁴³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0098:0107:PL:PDF>, [dostęp online], [dostęp 1 kwietnia 2011 r.].

⁴⁴ Zasada *non-refoulement* – instytucja prawa międzynarodowego. Państwo, które nie przyznało statusu uchodźcy, nie może deportować osoby do jej kraju, jeżeli naraziłoby ją to na prześladowanie. Należy skorzystać z innych form ochrony.

ich niezbędności oraz celowości. Jako uzasadnione uznaje się użycie ich tylko po to, aby przygotować powrót lub wykonać wydalenie oraz jeżeli łagodniejsze skutki okazałyby się niewystarczające. Dyrektywa powrotu wskazuje także maksymalny okres, na jaki państwo członkowskie może wydać decyzję o zakazie ponownego wjazdu (taka decyzja powinna dotyczyć terytorium wszystkich państw członkowskich). Co do zasady wynosi on pięć lat, ale wyjątkowo może on być dłuższy ze względu na zagrożenie dla porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub bezpieczeństwa narodowego. Ustawa Bessona zgodnie z ww. dyrektywą przewiduje możliwość skorzystania ze środków odwoławczych. Określa także między innymi czas przebywania w tzw. strefie oczekiwania, ograniczając go do 26 dni, jak i konieczność udzielenia informacji o przysługujących prawach „w najlepszym terminie”. Umożliwia też wydłużenie czasu (ponad 30 dni) na opuszczenie terytorium Francji z uwagi na szczególne okoliczności. Jednakże przeciwnicy ustawy w skardze do Rady Konstytucyjnej zarzucili niezgodność jej z dyrektywą, którą powinna transponować. Dotyczy ona sytuacji uzasadniających możliwość deportacji obywatela unijnego lub członka jego rodziny.

Kolejna dyrektywa, której transpozycję dokonała ustawa to dyrektywa „europejskiej niebieskiej karty” 2009/50/WE z dnia 25 maja 2009 r. ustanawiająca warunki wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich dla celów zatrudnienia wysoko wykwalifikowanych pracowników.⁴⁵ Unia stara się wspierać oraz promować legalną migrację ekonomiczną, przede wszystkim z powodu wyraźnego niedoboru doświadczonych kadr, a co za tym idzie w celu zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności unijnego rynku na arenie międzynarodowej. Co ważne, dyrektywa zaleca utworzenie szybkiej procedury przyjmowania wysoko wykwalifikowanych pracowników oraz przyznawania im praw socjalnych oraz ekonomicznych takich samych, jakie posiadają zatrudnieni w państwach członkowskich. Ustawa Bessona określa tutaj poziom wykształcenia osób, które będą mogły korzystać z europejskiej niebieskiej karty (między innymi posiadający dyplom ukończenia trzyletnich studiów wyższych na uznanej w swoim kraju uczelni wyższej lub pięcioletnie doświadczenie zawodowe).

Ostatnia z dyrektyw, której transpozycji dokonuje projekt Bessona, to dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/52/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. Przewiduje ona minimalne normy w odniesieniu do kar i środków stosowanych wobec pracodawców zatrudniających nielegalnie przebywających obywateli krajów trzecich, tzw. dyrektywa sankcji.⁴⁶ Stanowi ona, iż najważniejszym środkiem prawnym powinien być powszechny

---

⁴⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:155:0017:0029:PL:PDF>, [dostęp online], [dostęp 1 kwietnia 2011 r.].

⁴⁶ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:168:0024:0032:PL:PDF>, [dostęp online], [dostęp 1 kwietnia 2011 r.].

zakaz zatrudniania osób nie mających prawa do pobytu w Unii Europejskiej. Zakazowi temu towarzyszą sankcje – finansowe oraz karne – nakładane na podmioty zatrudniające nielegalnych imigrantów. Dyrektywa ustanawia jedynie minimalne standardy, podczas gdy państwa członkowskie mogą odpowiednio utrzymywać surowsze kary i środki oraz nakładać bardziej restrykcyjne obowiązki.

Przeciwnicy ustawy wskazują na negatywne konsekwencje oraz potencjalne zagrożenia, jakie może ona powodować. Jednym z głośniejszych sprzeciwów był list otwarty Human Rights Watch do senatorów francuskich. Organizacja ta wskazuje na liczne możliwe naruszenia praw człowieka, do których może dochodzić na podstawie nowej ustawy. Co ważne, mogą one dotyczyć nie tylko imigrantów z krajów trzecich, ale także osób pochodzących z innych państw członkowskich. W świetle nowej ustawy łatwiejsze wydaje się orzeczenie zakazu wjazdu na terytorium Francji bez względu na kraj pochodzenia, czy to unijny, czy spoza Unii. Organizacja nie kontestuje treści dyrektyw, ale zgłasza zastrzeżenia do ustawy, która wyraźnie zaostrza postanowienia tych pierwszych. Ponadto zasadne wydaje się odniesienie do zasady proporcjonalności we wszelkich działaniach podejmowanych przez państwa, zwłaszcza w obszarze praw człowieka.

Nie można jednoznacznie stwierdzić, czy wydalenie Romów było zgodne z zasadą proporcjonalności w kontekście przepisów unijnych. Trudności sprawiało też ustalenie podstawy wydalenia. Ostatecznie oparto się na zasadzie zagrożenia porządku publicznego, która jednak wydaje się być w danym przypadku zasłoną. Przepisy ustawy Bessona, które budzą obawy, dotyczą:

1. zakazu powrotu na terytorium państw członkowskich Unii na okres od 2 do 5 lat dla osób, którym odmówiono przyznania karty pobytu;
2. przedłużenia czasu zatrzymania z 32 dni do 45 dni;
3. wydłużenia czasu do orzeczenia w zakresie zasadności zatrzymania przez sędziego ds. zatrzymania i wolności z 2 dni do 4 dni;
4. sankcji dla osób zatrudniających nielegalnych imigrantów.

Wskutek zmian trudniejsze stanie się otrzymanie azylu. Możliwe mogą się wydawać wydalenia obywateli unijnych, w szczególności Romów. Na mocy nowych przepisów prawa będzie to możliwe z uwagi na zagrożenie dla porządku publicznego, którym według ustawy Bessona jest nielegalne przebywanie na danym terenie lub zebranie. Sformułowanie takie stanowić może jasną sugestię, że odnosi się wprost do Romów. Zgodnie z artykułem 25 ustawy Bessona zmieniającym treść art. L. 511-3-1 CESEDA właściwy organ administracyjny na podstawie odpowiednio uzasadnionej decyzji może zobowiązać obywatela państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa należącego do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, a także Konfederacji Szwajcarii lub członka jego rodziny do opuszczenia terytorium Francji, m.in. jeżeli jego prawo do pobytu nie

jest już uzasadnione okolicznościami przewidzianymi w artykułach L. 121-1 do 121-4. Artykuł L. 121-1 w stosunku do obywateli wymienionych wspólnot przewiduje prawo do pobytu dłuższego niż 3 miesiące na terytorium Francji, jeżeli pobyt ten nie stanowi zagrożenia dla porządku publicznego, a dana osoba spełnia jeden z wymienionych tam warunków, np. wykonuje działalność zawodową na terenie Francji. Zgodnie z art. L. 121-3 członek rodziny określony w pkt.4 i 5 artykułu L. 121-1 ma prawo do pobytu na terytorium Francji na okres dłuższy niż 3 miesiące, chyba że jego pobyt stanowi zagrożenie dla porządku publicznego. Natomiast art. L. 121-4-1 przewiduje, że wobec każdego obywatela państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa należącego do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Konfederacji Szwajcarii, a także członków rodziny, których prawo do pobytu nie jest uzasadnione na podstawie artykułów L. 121-1 lub L. 121-3 albo których obecność stanowi zagrożenie dla porządku publicznego mogą być, w razie odmowy pobytu, odmowy wydania lub przedłużenia pozwolenia na pobyt (*la carte de séjour*) lub cofnięcia pozwolenia, zastosowane środki wydalenia przewidziane w księdze V.⁴⁷ Ponadto z artykułu 25 ustawy Bessona wynika, że zapis ten uprawnia do wydania nakazu opuszczenia terytorium Francji przez obywateli unijnych z tego powodu, że ich pobyt stanowi naruszenie prawa (np. przebywanie jedynie w celu korzystania z pomocy społecznej). Osoba, wobec której orzeczono deportację ma nie mniej niż 30 dni od momentu jej ogłoszenia na opuszczenie terytorium Francji. Ze szczególnych względów organ administracji może wydłużyć czas dobrowolnego powrotu. Zobowiązanie do opuszczenia terytorium wskazuje równocześnie kraj, do którego nastąpi deportacja.

Wątpliwości budzi również artykuł 39 ustawy (artykuł L. 511-3-1 w CESEDA). Zgodnie z nim organ administracyjny może zobowiązać do opuszczenia terytorium Francji obywatela państwa członkowskiego Unii Europejskiej jak i członka jego rodziny, kiedy jego pobyt nie jest już uzasadniony. Może to nastąpić także wtedy, gdy stanowi on nadużycie prawa. Co ważne, wyżej wymieniony artykuł wskazuje, że do nadużycia prawa pobytu dochodzi, gdy jego głównym celem jest korzystanie z systemu opieki społecznej. Jest to widoczne odniesienie się do jednego z powodów, dla których Romowie przebywają we Francji.

Artykuł 47 ustawy Bessona stanowi, że obywatele unijni podlegają wydaleniu w przypadku, gdy ich osobiste zachowanie stanowi zagrożenie dla porządku państwa. Pod uwagę brane są tutaj także czynniki, takie jak: długość pobytu, wiek, stan zdrowia, sytuacja rodzinna i ekonomiczna. Tymczasem art. 49 wprowadza inną procedurę, która zgodnie z nowym art. 533-1 dopuszcza możliwość wydania postanowienia o deportacji

---

⁴⁷ Środki wydalenia określone w księdze V to: zobowiązanie przez władzę administracyjną do opuszczenia terytorium, nakaz natychmiastowego opuszczenia, zobowiązanie do opuszczenia z jednoczesnym zakazem powrotu.

(*l'arrêté de reconduite à la frontière*)⁴⁸ wobec cudzoziemców, w tym wobec obywateli Unii postrzeganych jako stanowiący zagrożenie dla porządku państwa, zwłaszcza wobec ściganych za niektóre przestępstwa (m.in. handel środkami odurzającymi, czerpanie korzyści z prostytucji, żebractwo, nielegalne zajmowanie terenu). Artykuł ten nie ma zastosowania do cudzoziemców o uregulowanym statusie, którzy przebywają dłużej niż 3 miesiące na terytorium Francji. Zwłaszcza te dwa ostatnie postanowienia zdają się odnosić wyłącznie do Romów. Takie brzmienie przepisu pozwala na deportację obco-krajowca już z uwagi na podejrzenie popełnienia przestępstwa. Nie jest konieczny tutaj wyrok skazujący daną jednostkę.

Istnieją także wątpliwości co do gwarancji proceduralnych, takich jak indywidualne rozpatrzenie każdej sprawy (biorąc pod uwagę długość pobytu, wiek, stan zdrowia, sytuację rodzinną oraz ekonomiczną, integrację społeczną i kulturową we Francji), a także intensywność więzi łączących z krajem pochodzenia. Gwarancje te odnoszą się do art. 47, który dotyczy wydalenia z uwagi na zagrożenie dla podstawowych interesów społeczeństwa. Nie są one natomiast zawarte w art. 49 wprowadzającym nowe podstawy deportacji. Ponadto wjazd na terytorium Francji może odmówić każdemu cudzoziemcowi, którego obecność mogłaby stanowić zagrożenie dla porządku publicznego lub którego dotyczy orzeczenie skazujące na wydalenie z kraju oraz zakaz powrotu do Francji przez wskazany w zakazie okres (od roku do 10 lat). Wjazdu można odmówić również osobie, wobec której orzeczono decyzję o wydaleniu (środek podejmowany przez ministra właściwego ds. wewnętrznych lub w zależności od danego przypadku przez prefekta), decyzję o deportacji lub zakaz powrotu na terytorium Francji.

3. Wnioski

Prace nad ustawą Bessona wywoływały wiele emocji. Przez Francję od około roku przetaczały się liczne protesty nawołujące do nie przyjmowania nowych przepisów. Projekt ustawy był przedmiotem obrad na wielu konferencjach oraz sympozjach.⁴⁹ Liczne organizacje oraz ruchy społeczne opowiedziały się przeciwko przekształceniom w prawie imigracyjnym. Były to między innymi: Liga Praw Człowieka, Ruch Pokoju, Partia Lewicy, GISTI (Grupa Informacji i Wsparcia dla Imigrantów) czy też Fundacja Kopernika. Przeciwko opowiedzieli się również parlamentarzyści. Przykładem może być wypowiedź

---

⁴⁸ Jest to decyzja, którą podejmuje prefekt (dla Paryża – prefekt policji) zobowiązująca do natychmiastowego opuszczenia terytorium Francji, chyba że zostanie wniesione odwołanie od tej decyzji.

⁴⁹ Między innymi konferencja-debata na temat projektu ustawy Bessona oraz rasizmu państwa organizowana przez Uniwersytecką Sieć Bez Granic, Ligę Praw Człowieka oraz Syndykat Studencki w dniu 5 kwietnia 2011 r. w Paryżu.

Lionnela Luca z Unii na Rzecznika Ludowego (*UMP*), który projekt nazwał farsą oraz udawaniem wprowadzania zmian, kiedy w rzeczywistości nie rozwiąże on problemu tysięcy nielegalnych imigrantów.⁵⁰

Nowa ustawa wprowadza zmiany wynikające z konieczności implementacji dyrektyw europejskich. Co ważne, na pierwszy rzut oka nie wykraczają one poza dozwolone przepisy. Jednakże, przy okazji wprowadzania tych koniecznych, „przemycia się” postanowienia, które mogą dawać możliwość licznym naruszeniom traktatów unijnych i prawa międzynarodowego. Pojawiają się mało precyzyjne sformułowania (jak między innymi podważane przez skarżących do Rady Konstytucyjnej „wyjątkowe warunki humanitarne”), które mogą stanowić pole do podejmowania arbitralnych decyzji. Francja nie jest już rajem dla imigrantów. Zaostrzenia przepisów uderzają głównie w osoby pochodzące z krajów trzecich, tj. spoza Unii Europejskiej, ale dotyczą także osób posiadających obywatelstwo unijne. Wydaje się, że niektóre z zapisów w sposób dorozumiany wskazują na mniejszość romską (odniesienie do nielegalnego zajmowania terenów czy żebractwa). Bez wątplenia deportacje nie stanowią rozwiązania problemu, a powodują dodatkowe cierpienia po stronie wykluczonych jednostek. Przede wszystkim, należy zastanowić się, jak skutecznie walczyć ze zjawiskiem marginalizacji tej mniejszości.

---

⁵⁰ <http://www.dijonscope.com/lien?url=http://www.europe1.fr/Politique/Immigration-ca-re-mue-dans-la-majorite-278556/&referer=/008366-loi-besson-ce-projet-de-loi-menace-tous-les-citoyens-nbsp>.

The situation of the Roma in France in light of the new law on Immigration, Integration and Nationality.

The purpose of this article is to show the impact of Besson's Law on the situation of the Roma living in France. The bill, then the law implemented three EU directives: the "return" directive, a European blue card, and the directive of the "sanctions". The act has already been amended seven times since 2002.

The passing of this act caused much controversy due to the tightening of regulations. Work on it overlapped the period when France expelled the Roma from her territory. Some of the rules seem to relate only indirectly to the Roma.

This article considers whether the new legislation can indeed be used to investigate violations of provisions of the French immigration laws, and compares them with current EU regulations and European rules. Numerous reports on the Roma in Europe play a major role here.

It can be concluded that the implementation of directives was done correctly. Immigration laws were tightened. Some of the provisions of the act seem to refer only to the Roma. It is difficult to determine whether there is any violation of their rights. Current regulations provide for proper legal measures to safeguard the rights of individuals.

